

ÚJ EMBER A RÉGI HELYÉN

IRTA: Dr. SANTHA PAL, Stockholm, Sask.

A világ társadalmi és gazdasági élete súlyos válsággal küzd. Az emberiség legkiválóbb elméi kutatják a betegség okait és próbálják megjelölni a gyógyulás módját. De ahány orvos, annyi vélemény.

Ime találmányok egyháza és sokféle diagnózis közül: a gépmunka túltengése az emberi erő rovására, túltermelés mezőgazdasági és ipari téren, korlátlan hitel és magas kamat, pazzsári mániák, tözdeli spekuláció, az arany felhalmozása, túl magas adók és vámpok, igazságtalan békeszerződések; egyszóval, a szabad versenyen alapuló kapitalista rend. És mi az orvos? A jelen gazdasági rendszer megszüntetése vagy lényeges módosítása, annak az államhatalom alá való rendelése és a régi világ romjain egy új rend; új társadalom, melyben több igazság, nagyobb egyenlőség fog uralkodni.

Bár a fenti megállapításokban sok igazság van, egy igen fontos tényezőt figyelmen kívül hagynak. Elfelejtik, hogy a felsorolt okok önmagukban teljesen tehetetlenek, élettelenek és hatástalan tényezők, melyek csak az ember közreműködésével tudnak érvényesülni. Az emberi lélek áll mindezek mögött, mint irányító és kormányzó erő, mely a gépet és pénzt tetszése szerint jóra, vagy rosszra használhatja. Ha tehát van hiba a mai gazdasági rendszerben, azért nem a gép felelős, hanem a gépész: nem a pénzrendszer, hanem a bankár, az üzletember és a politikus; felelős a perverz, romlott és lealjasodott ember, ki a kezébe adott hatalommal durván visszaél.

Ezt a kártékony embertípust a világháború és az ezt követő prosperitás hozta leginkább felszínre és fejlesztette ki minden alsóbbrendű hajlamaival együtt. Elsősorban anyagias lény, kinek istene a pénz; aki lehetőleg gyorsan, kevés munka árán és a szerencse szárnyán, valósággal azonban mások könnye és verejtéke által akar előrehaladni; aki nem válogat az eszközökben, midőn saját érdekéről és mások kizsákmányolásáról van szó; esztelenül elbizakodott; gögös és erőszakos; egyrészt meg gondolatlanul pazarol, másrészt elzárja szívét azoktól, kiknek segítenie kellene a környékben, mint a bibliai dusszagdag; míg másoktól megtagadja az élet lehetőségét, maga élvehajhász, érzéktelenségbe és mámorba sülyed. Élete telve van ellentmondással. Szeretne magasabbrendű, másoknál különbséget látszani, de amellettt érzéketlen, szenvedélytelen rabja. Ezt a megalkuvást, képmutatást szellemét még a vallásos életbe is átviszi. Külsőleg társadalmi érdeklődés talán tartja vallásos, de gondolkozása, és szíve távol áll tőle. Ez a mi diagnózisunk a gazdasági válságot előidéző anyagias emberről.

De ha az okok így mélyenfekvők, akkor felületes külső gyógyítás és kuruzslás nem vezet célra. Itt bele kell nyúlni a szervezet belsejébe és súlyos operációt végezni, ha szükséges. Azt nem várhatjuk, hogy a rossz fa jó gyümölcsöt teremjen. Nem remélhetjük, hogy romlott, megmetyéjezt egyénekből márról-holnapra külső kényszerrel és törvények erejével tökéletes és megelégedett társadalmat lehet szervezni. Nem tételezhetjük fel, hogy a világ jobb legyen, míg az ember aljas és anyagias marad. A mai embernek belsőleg és gyökeresen át kell alakulnia, meg kell újulnia. De van-e lehetőség és remény arra, hogy az ember egyénisége lényegesen megváltozzék; jobbra forduljon és így módon talpraállítsa az elesett társadalmát?

Ezzel a problémával foglalkozott a nemzetek Apostola is, aki felteszi a kérdést: Ki szabadít meg e halandó testőt? És e mély értelmű, örökértékű választ nyeri: Az Isten kegyelme a mi Urunk Jézus Krisztus által. A Megváltás tizenkilenc százados évfordulóján jobban megérthetjük e választ, mint valaha. Mert talán az ember sohasem volt annyira tehetetlen és sohasem érezte annyira, hogy szüksége van megváltásra; felszabadításra az alsóbbrendű, testi ember uralma, a szenvedélyek rabzsolgaságáig. A jobb meggyőződés, a magasabb törvény önmagára utalva, képtelen biztosítani uralmát; csak Óáltala győzhet, ki maga az út, igazság és élet. Ő nemcsak hirdette a több életet, hanem arra életével példát is adott és segítséget, kegyelmet ígért azoknak, kik benne bíznak. Módot adott mindenkinél, hogy legyőzze az anyagot és megvalósítsa a magában megtestesült, lelki új ember képmását. A belsőleg jobb alakult és erkölcsileg megújult ember adja meg a válság helyes megoldását.

Ezt az új, felsőbbrendű embert átjárja a diadalmas, megtisztult lélek, mely nem ismer megalkuvást az érzékes, régi emberrel szemben. Senki két urnak nem szolgálhat, Istennek és mammonnak. Az új embertípust jellemzi a szikszilárd hit és gyermeki bizalom a Gondviselésben a legsúlyosabb megpróbáltatások között is. Elébe helyezi a lelket a gépnek és pénznek, a jövőt a jelennek, az örökkévalóságát a mulandóknak. Nemcsak a vallás külső formáit tartja, hanem annak lelkét, lényegét és kemény, súlyos parancsait is. Igénye az igazság, mely mások jogait tiszteli és mindenkinnek megadja, mivel tartozik. Résztvetel, lrgalommal és szeretettel tud lenni szenvedő és nélkülözhető embertársa iránt, kiben testvérét tekint. Áldozatos lelkülettel képes magától megvonni a szükségét; hogy máson segítsen. Munkát, fáradságot és pénzt áldoz a jó ügy érdekében. Másban meg tudja látni nemcsak a rosszat, hanem a jót, értéket is. Egész lényét áthatja a győzelmes szeretet, mely már a földön bekapcsolja a végtelenségre, az örökkévalóságba.

Az új emberről való alakulást hirdeti a Feltámadás ünnepe is: "Tisztítsátok ki a régi kovászt", és "Öltözzetek új emberbe", továbbá: "Ha tehát feltámadtatok Krisztussal, a felülváltozatot keressétek".

Ma talán még kevesen vannak ily felsőbbrendű emberek, de számuk mindinkább gyarapszik. Az emberiség megcsömörlött a pénz imádásától; kezd belátni, hogy több erő van az imádságban, nagyobb érték a szeretetben és igazságban. Nekünk is ezen folyton növekvő táborhoz kell tartoznunk. Higgyük és valljuk, hogy szükség van megújult emberekre, kik képesek átformálni a társadalmat. De előbb magunkban kell megvalósítanunk a belkies uralmát az anyag fölött; az egyes ember szívében, majd a családban és abban a közösségben, melyben élünk.

A jobb ember minden bizonnyal meghozza a jobb világot; az igazságosabb, méltányosabb és boldogabb társadalmi rendet.

szonyoknak

HUSVÉTI HARANGSZÓ

Sokszor lehet hallani, hogy a mostani világréngés páratlan a világtörténelemben. S ez igaz is. A közlekedési eszközök tökéletesítésével, a telefon, telegraf és rádió feltalálásával a távolságok mintha megszűntek volna s az egymástól messze eső országok érdekei is egymásra ható érdekek lettek.

Azon tündöklő, hogy amikor reng, vajudik körülöttünk az egész világ, amikor annyian megfognak, a nálunk erősebbek és gazdagabbak is, várhatják-e valaki fölünk, nőktől, hogy mi álljunk megálljunk a világréngésben? Bizhatunk-e magunkban, hogy lesz ehhez erőnk?

Kínzó kétségeink közepette szólalnak meg a husvétii harangok s feltámadás győzelmét...

Igen, kínzó, keresztfa és halál dacára van feltámadás! Testvérek; ne higgyünk gyengítő gondolatoknak, ami hivatásunk erőnek lenni! Dolgozó, fáradt, egyedül álló, küzködő nő! Te erősebb lehetsz, mint államférfiak, tudósok, gazdagok! Te győzhetsz ott, ahol talán elesik az erős! A te hivatásod igaz, sokszor nehéz, de mindig nagy hivatás.

Az Isten a gyengével szegényíti meg sokszor az erőt. Talán fűtetlen a lakásod, kicsi a munkabéred, ruhátlan a gyermeked, üres a pénztárcád és élelismamrád, talán beteg vagy, gondjaid okai álmatlan éjjeleiddel s te mégis tudsz napugár lenni otthonodban, munkahelyedben, tudsz imádkozni, mosolyogni, jó szót adni, arról szívesen beszél, békíteni, biztatni és magad is bízni!

Honnan veszed az erőt? Magasztos hivatásod átéléseből. Isten a nőt állította oda a bizalmát már-már elvesztő férfival mellé. A nőt, aki mert érzel-

mi világa erősebb a férfiénál talán sokszor mélyebben érzi át hogy az igazi értékek a belső értékek, az el nem muló értékek s ha a világra rá is borul a sötétség éjjele, az emberiség Veszta szüzei, — a nőies lelkek, — hacsak a nagy gonddal éberren tartott mécses mellett is, de látják és tudják:

nincs az a zord tél, melyre tavasz ne következne, nincs az a sötét éjjel, amelyet a reggel nem vált fel, s nincs az a Nagypéntek, amelynek nem a Husvét vasárnapja volna a folytatása.

Igen! minél jobban reng körülöttünk a világ, minél több a bizalmát elvesztő, csüggedő ember, annál nagyobb meggyőződéssel higgyünk a jó végső győzelemben s ujjongó lélekkel énekeljük a Feltámadás ünnepe:

Alleluja, alleluja, alleluja ...

ZA MAGYARSKOM

Középeurópa felett 1918 év őszén megjelent fekete árnyak szárnnyal csak ma csapodnak igazán a magyarországi elvetett részleire, fájdalmat és jajgatást okozva minden egyes szuhintásukkal. Nem mostohább az ezeréves ország szívének sem a sorsa, mint a végtagoké és ma már a végekről jobban hallatszik a jajgatás, mint a közepéről. A jajgatás fájdalmasabb, mint eddig volt; ma már nemcsak a magyarság sebe sajjog. Közönyössé lett a világ az elszakított magyarság könyörgésével szemben, megszokottá vált az tizenöt év alatt, de a fájdalom új feltörése egész Európát és Amerikát rázza most fel közönyből. Az idegen uralom alá jutott magyarság jajkiáltását elnyomja, tuharsogja ujjában az elszakított nemzetiségek jajja; erősebb és fájóbb az fájdalomuk.

Mi magyarok és németek jól tudtuk a háború után, hogy járók területet, de a nemzetiségek a sok — bár hazug — ígéretek a "felszabadulás" alatt álom-életet reméltek és vártak. És így fájóbb az ő csalódásuk, a bukaresti-belgrádi és prágai járom jobban kisébezte őket, mert nem voltak arra elkészülve.

Az utóbbi korban a legjobban beteljesedett jóslás az volt, amif-

Tisza István mondott a horvát vezetőknél 1918 nyarán, amikor egyik-másik szájhős — látva a háború elvesztését — nyilatkozta: "Nem lehetetlen — a valóságnak ellenére, hogy a horvátok Szerbiával kívánunk egyesülni." Tisza István bölcs látásával mondta: "Fognak Önök még sirni annak a műveletlen országnak a járma alatt." És valóban, azóta sir a horvát nép, de akiknek Tisza a kijelentést tette, már nem sirnak és nem panaszkodnak. Phenek azok már mindannyian a túlvilágon; gondoskodtak a mielőbbi nyugalmukról a belgrádi gyilkos golyók.

A szlovákoknak nem jósolt talán senkinek, mert nem láthatta a véletlen veszedelmét. Meglepetés volt a számukra a tény, éppen úgy mint a csehek, vagy akár a magyarok számára, de mint a legutóbbi idő mutatja, a szlovákok számára a legfájdalmasabb.

Előttek fekszik egy levél, könnyel és szomorúsággal telve. Az elszakított Felvidékről hozta a posta és egy derék szlovák testvérünknek írta Kanadából: "A háború után a szlovákok számára a legfájdalmasabb."

A sirva panaszkodó levél előző nyelvi, hogy a magyar állam

A BARANYI MIKLÓS FEHÉRNÝÁJA

(Néhai öreg Morvay Károly elbeszélése után)

IRTA: MÓRICZ PAL

Ezek a buzogányt, lilomotartó, oroszlános, a földből kinövő rózsás címerű váradi és micskei Baranyiak sem egy napról a másikkal támadtak Biharországban. Közülük került ki az a jókedvű, híres Baranyi Gábor Bihar vármegyei alispán, akit Bécsbe királyi audienciára rendelték egyszer, mert Királyi birtokán időzve — ez a birtok utóbb a Szathmáry-Királyi Andoré volt! — egyik leválatos hírelet tréfálkozásból így írta alá: "Kelt Királyi-lakomban. Gábor ..." Olyan dallás, szép magyar volt Baranyi Gábor vicispán, mint általában a leginkább mindnyájan a Baranyiak hogy az illő kimagyarázkodás után szép Mária Terézia királynő, habár aranyláncot nem akasztott nyakába, az akkori finom érmelléki bakarbor-termésekre tekintettel is, mosolygósan megbocsátott Gábornak.

A Baranyiaknak egykor sok nagy falut felelő birtokuk volt. A Körös-völgyre átkanyarodó Baranyi-bágotól a Verzári kastélyig terjengett a Baranyi birtokok. A Sárret zugó nádasal között is több sippedező falu volt Baranyi-birtok. Debrecenben is volt házuk. Mivel a vizet leginkább csak mosdókánnal szertették, az érmelléki, a Tokaj-Hegyalján is sok, sok ezer tőkérel szírték nekik a legzesebb magyar bort ... Bereg-Ugocsába, még a kunságba is felszármasztak házasságaik révén. Baranyi Ödönnek, az egyik legavallóbb Ba-

ranyinak Kunszentmártonban volt nagybirtoka. Micskei kúriáját négyszázholdas szép ősi maradék-birtokkal családi alapítványként kívánta hagyni, de mivel Micskei öklök részre szakadt, alighanem arra is rátenyelelt szörös markával az oláh. Bizony a Baranyiak elpusztított hatalmuknak hitt ősi birtokból sok, a legtöbb, idegen kézre csúszott már. Abban az időben: az 1850-es években meg tartották a földet, a tanyaságokat, a kúriákat és kastélyokat. Két águk volt nevezetesebb. A verzári kastélyt a Rézerdőlábánál Baranyi Lajos uralta. Ezt a Baranyit a nép "bécsi" Baranyinak hívta, mert kétszer nősült Bécsből — gazdagon ... Havelét tréfálkozásból így írta alá: "Kelt Királyi-lakomban. Gábor ..." Olyan dallás, szép magyar volt Baranyi Gábor vicispán, mint általában a leginkább mindnyájan a Baranyiak hogy az illő kimagyarázkodás után szép Mária Terézia királynő, habár aranyláncot nem akasztott nyakába, az akkori finom érmelléki bakarbor-termésekre tekintettel is, mosolygósan megbocsátott Gábornak.

A családi törzsnek a szilajabb ága "Micskei"-nek mondta magát. Sok szép föld, szőlő, több öreg kuria — közöttük a Zolyomi Dávid után maradt nagy rendház — a micskei atyafiaké volt. Bujdosó Baranyi Miklóst, a volt 48-as honvédkapitányt — midőn a zsandároktól, cserepártól hajtott búzke honvédtestőrnácán, a mevébörce kánpéné méltó álomban pihent — itt látta, itt szerette meg a disz-gazdag szépséges beregi földeskisasszony Morvay Lujzka ... Egypár lett belőlük, Baranyi Miklósól Morvay Lujz kezével Bereg-Ugocsában pedig mindjárt nagybirtokos.

Hej! Micsoda más világ volt ez a régi ... Az embereket nem nyomták, nem örökték a meg-

hetési gondok. Gyorsan élni egyik sem törekedett. Szerették az ártatlan tréfát. Olyik sikerültebb volt. Az ilyenek tele trébből, igaz szívből nevettek. A környezetük is boldog és barátságos volt. Hozzáértő, csak a ládagszámba ment a család. Nyomatott lónak sem kötötték a száját. Azzal tartották: "Jut, marad is ... Baranyi Miklós, a volt honvédkapitány mikor híre felszállott Bereg-Ugocsába, hogy odalent Biharban a család valamely régen elzalogosított birtok után nagyobb pénzösszeget jutott, 1852 táján befogatott és elindult aláfelé. Fenyélt, Biharban, mindjárt le is felpelent egy alkalmilag eladóvá vált tetszetős birtokot — hozomra ... Mikor azután esztét érve — Micskén — testvérbátyjánál Baranyi Ágostonnál elintézte a "pénz ügyet", Ágoston így szót Miklós öccséhez:

— Testvér, mondanék valamit? — Hallgatom ... — Tudnál-e kiszabadítani négy darab százat ebből a most kapott pénzből? — Mit akarsz kezdeni vele? — Hát tudod, öcsém ... Van itt most egy fajmalac-nyáj eladó vagy tizenöt darab anyasértés ... Nekem ugyan nincsen rá szükségem, hanem néked jól beválnék annyival inkább, mert olcsón megkaphatod.

— Ugocsáig hosszú ám az út — Kibírják azok ... Össze megegyeszer annyi érték. Ne szalajd el, öcsém ... Azt mondom, hogy nézd meg ezt a nyáját reggel.

— Jó, jó ... Nekem azonban sietős az utam ... Nincs időm ilyen malacvársárra ... Azt a szép birtokot, amelyre már jócskán előleget adtam, semmi

még a háború előtt száznéhány derék szlovák erdómunkásnak házakat építtetett és ezeket a házakat árvereztetni most a cseh kormány. A csehekkel megtöltött hivatalok kegyetlenek a benszült szlovákokkal szemben. A cseh vezetők nem testvért látnak a szlovákokban, mint az a magyarral volt ezer éven keresztül, hanem hűbéresnek, rabszolgának, aki csak arra való, hogy uralkodjanak felette.

"Régóta hallunk már szutogókat" — írja szlovákul a levél — egy nagy változásról s az új térképek szerint mi ismét Magyarországhoz kerülünk. De mikor lesz az? Nehéz azt kívánni s talán el is pusztulunk addig. Bukakenyeret már évek óta nem láttunk, fánkat és házi készítményeinket több éve nem tudjuk eladni, mert a prágai kormány nem engedi azt Magyarországhoz vinni. Nem régen hallottuk,

Egy angol orvos a magyar igazság mellett

R.G. Walmsley előkelő liverpooli orvos: "Igazságot Magyarországnak" című röpiratában az erőteljes és meggyőző érvek sokaságával sürgeti Trianon legutóbbi igazságtalanságainak orvoslását a Csonkamagyarországgal szomszédos, tiszta magyar nyelvterületek visszacsatolása útján. Az idevonatkozó adatok felsorolása után kifejti, hogy ez megoldható a magyar kisebbségek 50 százaléka számára problémáját és felbecsülhetetlen hatást gyakorolna az általános emberi boldogság előmozdítására és a politikai kibékítésre. Magyarország a békeszerződés konferenciáján a békeszerződés elutasításának és az antant-államférfiak tudatlanságának esett áldozatul, de a sértett nemzeti érzést nem lehet öröklék béklyóba verni. Az angol és a magyar népet őszinte rokonérzés fűzi egymáshoz.

hogy a kormány megengedje a fa kizsákmányolást s ennek ellenében Magyarországról harmincezer hízott sertést és néhány ezer vagon búzát kap Szlovénia. Ebből sem lett semmi, de cserében legalább sok, sok reményünk van, hogy a változásból előbb-utóbb mégis csak lesz valami. Nem lehet elfeledni azt az időt, amikor ez még Magyarország volt!"

Kell-e szívöb! jövőbb panasz e levélnél? Kell-e több és jobb bizonyíték a mi igazunk bebizonyítására? Bizonyítja-e e levél-nél valami is jobban Nagy-Magyarország összes népének fájdalmit és vágját?

A szlovák nyelvű levél e rövid fohással záródik: "Len keby sa Slovensko spojilo za Magyarakom". Hacsak még egyszer egyesülhetne Szlovénko Magyarországgal.

Fanty.

Magyarországhoz a háborus bühösségnek még csak árnyéka sem fér, a háború alatt tanult magatartása csak bámulatot érdemel s a háború után eltiporta a bolsevista zsarnokságot. A béke aláírása óta Magyarország szomszédai örök rettegésben élnek, ami a bűnhődés lelkiismeret gyűlölcse. A röpirat a magyar kisebbsége sérelmeinek áttekintésével végződik s utal az utóállamok alacsony művelődési színvonalára, míg a magyarok ezeréves civilizációjával s a művelés és finomult egyén érzékenységével súlyosan szenvednek e kezdetleges népek zsarnoksága alatt. Az egyetlen segítség: visszatérés a konferenciához. Ettől függ a bizalom, biztonság és jólét feléledése Európában.

MUTASSA MEG ALLANDÓAN ANGOL CIKKEINKET ISMERŐSEINEK

lyen malacnyájért nem kockázatom.

— Testvér ... Pedig én annyit mondok: ingyen legelőt adok a királyi földön a nyájadnak ... Jó csikászó hely is van arrafelé ... kevés szemmel feljavulnak ... Kiváltképpen ha makk is lézen? ... Ingyen adok mindent ... Még pástort is fogadok mellé ... S ha megteszik, megtartod majd tőkenyájadnak ... Ha pedig eladod inkább, akkor is szép pénz fordul rajta ... Testvér, gondolj rá egyet míg elalszol ... Jó éjszaka! — Baranyi Miklós másnap átadta a négy darab százat:

— Itt van! ... Köszönöm a sziveségét, kedves bátyámnak. — Azzal már kocsiúra ült és miután az újbirtokot is munkába vette, az ősi szántás befejezték felé sem nézett Ágoston bátyjának. Abban az időben a "csinált át"-nak még híre sem lezen volt Biharban. Terebesnél Baranyi Miklós is betért a hepehupás, girbe-gurba oldalra, amelyen Baranyi Ágoston bátyjának a Királyerdőszéli Sáncipusztáján, egy kisebb tag-birtokánál lyukadt ki ... A dombos oldalán, az út mentén mindjárt szemébe tñnt egy józsisírnban lévő, derék szép fehér sertésfalca — miközben a kapaszkodón nekinyultak a lovak, megszólította a pástort:

— Hej, földi! ... kié ez a sertés? ... Hé! A kanász illendően megemeltette zsiros pástorkalapját:

— A tekintetes Baranyi Miklós!

— Hm! — Baranyi Miklós ámulatában nagyot nyelt, majd kocsiúra szót — Állj! — Ökgyelme bizony el is felede már azt az Ágoston bátyjának adott négy darab százat, a sertésfalca két sem látta, kanászt sem ő

'ogadta, de miután — a kanász szavával — mindennek dacára övének bizonyult a nyáj, lezárt. Szemrevette nyáját, noha azért nem árulta el magát a kondásának.

— Szép nyáj, derék nyáj ... Olyanonk, mint a zöld diók! — A szép jószágot mégis csak megdicsérte. A kanász hízott ettől. A köldökgi sem érő rézingsaló büszkén kivette cserzett-bőrű hasát:

— Makkot kapkodnak má. — Dicsévelte a kanász. — A fa-ajja telítve van makkal ... Kihajtottam kissé koplaltaim! — Derék ember kend! ... Fogja, itt egy kis dohánnya való — Valami jószívvel és nyájában egy tallért adott az ámuldozó kanásznak ... Micskén, a va csoránál azután a bátyjával és a sógorasszonyával jól nevetek, hogy milyen ritka uraság ő, aki az utszélen véletlenül ismerete meg a nyáját és a kanászt.

Ebből a fehér nyájból, a Baranyi Miklós fehér malaciból jutott idővel a Morvay-birtokra, a bércecs Beregbe is. Tulajdonképpen azonban ott a borjunagy, szentalai fekete fajtájú sertést tenyésztették, mely igazán csak négy éves korára fejlődik ki. Borzasztó erős és vad az ilyen fajta. Az idegent, ha ember, ha állat, magok közelébe se engedik. Az egész konda habzó szájjal támad minden ismeretlenre. Még a farkastól sem félnek. Az agyaras szörnyetegek őrzétére nem kell kutya, s ott az Ilovsal, Rákóczi, Bilkel bércecs bárkítól, mitől megvédték magukat, no-de a gonдозóik, a kanászok is hozzájuk méltók voltak ... Amikor Veres István számadó, "felhajtan" ment az a bércecs, ún nepészamba készült. Az asz-